

* Практыкум па раздзеле «Свет у эпоху Ранняга і Высокага сярэднявечча. Першыя дзяржавы на тэрыторыі Беларусі»

Вываўленне заканамернасці і выпадковасці

1. Знайдзіце на гістарычнай карце месцазнаходжанне горада Полацка.

А. Ахарактарыстыцы.

А. Геаграфічнае становішча.

Б. Уплыў эканамічных фактараў на яго ўзнікненне і развіццё ў IX–X стст.

В. Практычнае значэнне ў X–XI стст.

Шлях «з варагаў
у грэкі»

Растлумачце, чаму менавіта гэты горад быў не толькі найстаражытнейшым на тэрыторыі Беларусі, але і адным з найбольш высокаразвітых сярод іншых усходнеславянскіх гарадоў у перыяд Ранняга і Высокага сярэднявечча.

Зрабіце вывад наконт таго, ці былі ўзнікненне Полацка і яго росквіт выпадковымі, ці заканамернымі.

Адрозненне факта ад меркавання

2. Лес заўсёды займаў велізарнае месца ў жыцці чалавека, і эпоха Сярэднявечча — не выключэнне. Першыя пастановы, накіраваныя на абарону лясоў, з'явіліся ў Еўропе ўжо ў другой палове XIII ст.

Сярэдневяковыя мініяцюры

Пазнаёмцесья з вытрымкамі з кнігі Х. Кюстэра «Гісторыя лесу. Погляд з Германіі» і адкажыце на пытанні.

«Валы і мury вакол горада паглыналі гіганцкія аб'ёмы драўніны, прычым не толькі бачныя воку гарадскія вароты і частаколы, але і схаваныя ад людскога зроку падмуркі. Дамы таксама будавалі з дрэва, часта ўсутыч адзін да аднаго... Вуліцы таксама трэба было ўмацоўваць, на іх клалі насцілы з дошак рознай таўшчыні... З дрэва будавалі масты цераз рэкі... Самі лодкі

і караблі, як і вазы для транспарціроўкі тавараў сушаю, таксама былі драўляныя.

Патрэбнае было дрэва і шматлікім рамеснікам. Тыя, хто выкарыстоўваў яго „толькі“ ў якасці матэрыялу, напрыклад карэтнікі (калёсных спраў майстры), сталяры, бачары (бондары), пляцельшчыкі кошыкаў, вязальшчыкі мётлаў, токары (разьбяры па дрэве), і тыя, хто меў патрэбу ў драўляных інструментах, напрыклад шаўцы са сваімі калодкамі (з грабу), краўцы (са сваімі аршынамі), ткачы з іх ткацкімі станкамі, былі ўсяго толькі дробнымі спажывцамі, іх работа не адбівалася на плошчы лясоў.

Нашмат больш лесу выкарыстоўвалі мяснікі, рыбакі, пекары, півавары, ганчары і кавалі. І гэта нават без уліку апрацоўчых дошак, качалак і рукаятак нажоў...

Гэтым не сканчаецца спіс таго, у ахвяру чаму прыносіліся лясы».

А. Калі і чаму ў Еўропе пачалі задумвацца пра прыродаахоўныя мерапрыемствы ў дачыненні да лясоў?

Б. У чым аўтар бачыць асноўную прычыну скарачэння лясоў?

В. Чаму, на думку аўтара, значна больш лесу выкарыстоўвалі мяснікі, рыбакі, пекары, півавары, ганчары і кавалі?

Г. Працягніце спіс таго, у ахвяру чаму прыносіліся лясы.

Д. Як вы лічыце, ці былі актуальныя падобныя праблемы скарачэння лясных масіваў для беларускіх зямель у XIII ст.? Сваё меркаванне аргументуйце.

Е. На аснове аналізу гаспадарчай дзейнасці жыхароў Беларусі ў X–XIII стст. прывядзіце канкрэтныя прыклады, якія раскрываюць змест прыказкі: «*Лес поіць, корміць, апранае, укрывае, сагравае*».

Ж. Лясы з'яўляюцца адным з найважнейшых прыродных рэсурсаў нашай краіны і займаюць 40 % яе тэрыторыі. Сёння Беларусь уваходзіць у першую дзясятку лясных дзяржаў Еўропы. Назавіце найбольш значныя рэспубліканскія акцыі, у рамках якіх кожны можа зрабіць свой унёсак у справу захавання і прымнажэння лясных багаццяў краіны.

Ажыццяўленне пошуку інфармацыі

3. Эпоха Сярэднявечча — час пастаянных бітваў у шматлікіх дробных і буйных войнах. Некаторыя бітвы засталіся незаўважаныя, інфармацыя пра іншыя захавалася на старонках летапісаў і хронік. Асобныя з іх апетыя ў творах літаратуры, адлюстраваныя на палотнах мастакоў, «ажываюць» у кадрах мастацкіх фільмаў.

А. Суаднясіце аўтара і твор мастацтва:

1) В. Сяроў «Лядовае пабоішча» (1942 г.);

2) К. Штэйбен «Бітва пры Пуацье 732 года» (паміж 1834 і 1837 г.);

3) М. Філіповіч «Бітва на Нямізе» (пачатак 1920-х гг.);

4) П. Рыжэнка «Калка» (1996 г.);

5) фрагмент бітвы пры Гастынгсе (*Нармандцы атакуюць пешых англасаксаў*). Габелен з Баё (XI ст.).

Б. Прааналізуйце прадстаўленыя карціны і вызначце асаблівасці сярэдневяковай арганізацыі войска.

В. Запоўніце табліцу, размясціўшы прапанаваныя бітвы ў храналагічнай паслядоўнасці.

Бітвы Ранняга і Высокага сярэднявечча

Бітва	Дата	Бакі, якія супрацьстаяць	Вынікі і гістарычнае значэнне

Якая з бітваў, на ваш погляд, з'яўляецца найбольш значнай і чаму?

Г. У якіх з прадстаўленых бітваў бралі ўдзел ваяры з тэрыторыі Беларусі?

Д. Якая бітва адлюстравана ў мініяцюрах з Радзівілаўскага летапісу? Якія падзеі папярэднічалі бітве? Якія яе наступствы? Расстаўце мініяцюры ў храналагічнай паслядоўнасці і складзіце аповед.

Е. Часта перамога ў бітве — гэта заслуга палкаводца. Знайдзіце 2–3 цікавыя факты пра аднаго з военачальнікаў эпохі Ранняга і Высокага сярэднявечча (на выбар).

Аддзяленне галоўнага ад другаснага

4. Прачытайце апісанне прычын прыняцця аднабожжа на землях Старажытнай Русі і выканайце прапанаваныя пасля тэксту заданні.

Вядома, што кіеўскі князь Уладзімір увайшоў у гісторыю не толькі як князь Краснае Сонейка, але таксама і як Святы. З чым гэта было звязана? Ад пачатку князь быў язычнікам. Яго намаганні з дапамогай пантэону розных язычніцкіх багоў стварыць рэлігію, «якая магла б мацней аб'яднаць усю яго дзяржаву», не скончылася поспехам. Аджылае мнагабожжа мела слабую аб'яднаўчую сілу. Верагодна, тады Уладзімір і звярнуў свой погляд на монатэістычныя рэлігіі.

Выбар Уладзімірам рэлігіі часта звязваюць з легендарнай гісторыяй, якая носіць назву «выпрабавання вер». Калі кіеўскі князь Уладзімір прыняў рашэнне звярнуць свой народ да адзінага бога, пачулі пра яго намер прапаведнікі розных вер. З «Аповесці мінулых гадоў» вядома, што да яго прыезджалі прадстаўнікі разнастайных рэлігій, у задачы якіх уваходзіла пераканаць кіеўскага князя прыняць веру менавіта ў іх адзінага Бога. Багасловы стараліся штосілы, хвалілі сваіх багоў: дужа карцела ім абярнуць магутнага князя ў сваю веру і атрымаць такім чынам моцнага саюзніка. Уладзімір выслухоўваў усіх.

Кіеўскага князя наведалі місіянеры з Візантыі, ісламскія і іўдзеіскія багасловы, але ўсе, акрамя першых, атрымалі адмову па розных прычынах. Адны з першых прыбылі ў Кіеў паслы ў белых чалмах. Гэта былі прадстаўнікі мусульманскай веры. Прычынай адмовы Уладзіміра ад ідэі прыняцця ісламу быў той факт, што іслам прадугледжваў вельмі глыбокую перабудову жыцця і побыту Русі на зусім чужы і незразумелы большасці насельніцтва ўзор.

Пасланнікі папы рымскага таксама не зрабілі на Уладзіміра належнага ўражання: «Ідзіце, адкуль прыйшлі, бо яшчэ бацькі нашы не прынялі вашай веры». У гэтым выпадку гаворка ішла пра першыя спробы хрышчэння Русі, здзейсненыя княгіняй Вольгай. Пра тое, ці сапраўды здарыўся ў Вольгі канфлікт з запрошаным ёю ж на Русь каталіцкім біскупам Адальбертам, нічога не вядома. Зразумела толькі, што Адальберт самавольна з'ехаў з Русі, заявіўшы, быццам бы яго не прынялі належным чынам або нават выганалі (хутчэй за ўсё, мясцовыя язычнікі на чале з князем Святаславам, а не Вольга).

З Візантыі ў Кіеў прыбыў вучоны-філосаф Кір, і яго прыняў князь. Іх гутарка зацягнулася. Як паведамляе крыніца, «грэк гаварыў проста і зразумела, аблічча яго свяцілася спакоем і радасцю». Летапісец звяртае ўвагу, што менавіта з Канстанцінопаля пасланнікі вярнуліся са словамі: «Не ведалі, дзе мы ёсць — на небе або на зямлі», што зрабіла самае моцнае ўражанне на Уладзіміра. Гэта і прадвызначыла выбар веры паводле грэчаскага абраду.

Многія гісторыкі, хоць і ставяцца да аповеду пра «выпрабаванне вер» скептычна, надаючы яму кніжны, павучальны характар, усё ж прызнаюць, што ў аснове маглі ляжаць рэальныя падзеі.

А. Чаму Уладзімір прыняў рашэнне звярнуць свой народ у веру ў адзінага Бога?

Б. Прадстаўнікі якіх рэлігій прыходзілі да Уладзіміра, і якія былі прычыны, што Уладзімір ім адмовіў?

В. Як вы лічыце, ці апісаны ў тэксце сапраўдныя прычыны выбару Уладзіміра на карысць хрысціянства ўсходняга ўзору?

Г. Як вы лічыце, якая была галоўная, а якія другасныя прычыны выбару кіеўскага князя?

Вызначэнне ролі асобы ў гісторыі

5. Успомніце імёны вядомых людзей, якія жылі на тэрыторыі Беларусі ў IX — першай палове XIII ст., выканайце праектнае заданне на выбар.

А. Складзіце топ-5 «Асоба ў гісторыі». Свой выбар аргументуйце.

Б. Зрабіце постар (*ад англ. poster — афіша, аб'ява, плакат*), прысвечаны пэўнай асобе і яе ролі ў гісторыі. Падрыхтуйце яго прэзентацыю.

В. Стварыце інтэрактыўны даведнік «Скульптурныя кампазіцыі і помнікі гістарычным асобам і дзеячам культуры».